

Uutuus
Satavuotiaan
kirjoittajalta!

JONAS JONASSON

LUKUTAIDOTON JOKA
OSASI LASKEA

WSOY

JONAS JONASSON

LUKUTAIDOTON JOKA
OSASI LASKEA

SUOMENTANUT LAURA JÄNISNIEMI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Ruotsinkielinen alkuteos
Analfabeten som kunde räkna

COPYRIGHT © JONAS JONASSON 2013

First published by Piratförlaget, Sweden
Published by arrangement with Pontas Literary & Film Agency

Suomenkielinen laitos © Laura Jänisniemi ja WSOY 2014

ISBN 978-951-0-39516-5

PAINETTU EU:SSA

Tilastollinen todennäköisyys siihen, että Sowelossa seitsemänkymmentäluvulla syntynyt lukutaidoton kasvaa aikuiseksi ja tulee jonakin päivänä teljetyksi perunankuljetusautoon yhdessä Ruotsin kuninkaan ja pääministerin kanssa, on yhden suhde neljäänkymmeneenviiteenmiljardiin seitsemäänsataankuuteenkymmeneenkuuteenmiljoonaan kahteensataankahteentoistatuhanteen kahdeksaansataankymmeneen.

KYSEISEN LUKUTAIDOTTOMAN OMIEN LASKELMIEN MUKAAN.

ENSIMMÄINEN OSA

*Tyhmyydellä ja neroudella on se ero,
että neroudella on rajansa.*

ALBERT EINSTEIN

I

Höckelissä asuvasta tytöstä ja miehestä,
joka kuolemansa jälkeen vei hänet pois sieltä

ETELÄ-AFRIKAN SUURIMMAN SLUMMIN huussintyhjentäjät olivat tavallaan onnekasta väkeä. Heillähän oli sekä töitä että katto päänsä päällä. Tulevaisuutta heillä taas ei tilastojen valossa ollut. Useimmat kuolisivat jo nuorena tuberkuloosiin, keuhkokuumeeseen, ripuliin, pillereihin, viinaan tai näiden kaikkien yhdistelmään. Jotkut harvat poikkeukset saattoivat elää viisikymmentävuotiaiksi. Kuten Soweton huussikonttorin päällikkö. Mutta hän oli sekä uuvuksissa että sairas. Hän oli alkanut napsia liikaa särkylääkkeitä ja huuhtoi ne alas liian monella oluella liian aikaisin aamusta. Tämän seurauksena hän oli sattunut kivahtamaan eräälle Johannesburgin kunnan saniteettiosaston edustajalle. Kafferille joka oli ottanut itseensä. Tapauksesta raportoitiin aina osastopäällikölle asti, ja seuraavana päivänä päällikkö ilmoitti aamupäiväkahvilla alaisilleen, että vyöhykkeellä B työskentelevä lukutaidoton oli aika vaihtaa johonkuhun toiseen.

Kahvitteluhetki oli muuten poikkeuksellisen miellyttävä. Tarjolla oli kakkua uuden saniteettiassistentin ensimmäisen työpäivän kunniaksi. Hän nimensä oli Piet du Toit, hän oli kaksikymmentäkolmevuotias, oli juuri saanut opintonsa päätökseen ja aloitti nyt ensimmäisessä työpaikassaan.

Uusi tulokas sai Soweto-ongelman hoidettavakseen, sillä niin oli Johannesburgin kunnassa tapana. Lukutaidottomat pantiin tuoreimman työntekijän vastuulle, jotta hän ikään kuin parkkiintuisi työssään.

Kukaan ei tiennyt, olivatko kaikki Soweton huussintyhjentäjät tosiaan lukutaidottomia, mutta sitä sanaa heistä käytettiin. Kukaan heistä ei ollut ainakaan käynyt koulua. Ja he kaikki asuivat hökkeleissä. Ja heidän oli toivottoman vaikea ymmärtää, mitä heille puhuttiin.

* * *

Piet du Toit oli alla päin. Tämä oli hänen ensimmäinen käyntinsä villien luona. Taidekauppiaisä oli varmuuden vuoksi lähettänyt henkivartijan hänen mukaansa.

Kaksikymmentäkolmevuotias astui huussikonttoriin, ja haju sai hänet välittömästi voimaan pahoin. Kirjoituspöydän takana istui huussipäällikkö, mies joka saisi nyt potkut. Hänen vieressään seisoj pieni tyttö, joka assistentin hämmästykseksi avasi suunsa ja sanoi, että olihan paskalla toki se ikävä ominaispiirre että se haisi. Piet du Toit mietti hetken, pilailiko tyttö, mutta eihän se ollut mahdollista. Piet du Toit jätti asian sikseen ja ilmoitti sen sijaan, ettei huussipäällikkö voisi enää jatkaa työssään, koska korkeammalla taholla oli päätetty niin, mutta hän saisi kolmen kuukauden palkan, jos etsisi viikon sisällä yhtä monta ehdokasta vastikään vapautuneeseen toimeen.

”Voinko minä palata tavallisen huussintyhjentäjän hommiin ja tienata sillä lailla vähän rahaa?” irtisanottu päällikkö kysyi.

”Ei”, Piet du Toit sanoi. ”Et voi.”

Viikon kuluttua assistentti du Toit ja hänen henkivartijansa palasivat. Irtisanottu päällikkö istui työpöytänsä takana, ilmeisesti viimeistä kertaa. Vieressä seisoj sama tyttö kuin edellisellä kerralla.

”Missä ne kolme ehdokasta ovat?” assistentti kysyi.

Irtisanottu päällikkö pahoitteli, että kaksi heistä ei ollut päässyt paikalle. Toiselta oli edellisenä iltana viilletty kurkku auki puukkotappelussa. Toisen olinpaikasta ei ollut tietoa. Ehkä tauti oli uusinut.

Piet du Toit ei halunnut tietää mikä tauti. Hän halusi pois täältä.

”Kuka se kolmas ehdokas sitten on?” hän kivahti.

”Tämä tyttö tässä. Hän on jo pari vuotta autellut minua kaikenlaisissa asioissa. Pakko sanoa, että hän on taitava.”

”En kai minä nyt hitto soikoon voi palkata kaksitoistavuotiaista tyttöä huussipäälliköksi”, Piet du Toit sanoi.

”Minä olen neljätoistavuotias”, tyttö sanoi. ”Ja olen tehnyt töitä jo yhdeksän vuotta.”

Löyhkä oli painostava. Piet du Toit pelkäsi että se tarttuisi hänen pukuunsa.

”Joko sinä käytät huumeita?” hän kysyi.

”En”, tyttö vastasi.

”Oletko raskaana?”

”En”, tyttö vastasi.

Assistentti oli muutaman sekunnin vaiti. Hän ei todellakaan halunnut ravata täällä yhtään useammin kuin oli pakko.

”Mikä sinun nimesi on?” hän kysyi.

”Nombeko”, tyttö vastasi.

”Sukunimi?”

”Mayeki kai.”

Herrajumala, tuo sakki ei tiedä edes omaa nimeään.

”Kai sinä sitten saat tämän paikan, jos kykenet pysymään raittiina”, assistentti sanoi.

”Kykenen minä”, tyttö sanoi.

”Hyvä.”

Sitten assistentti kääntyi irtisanottuun päällikköön päin.

”Mehän sovimme, että sinä saat kolmesta seuraajaehdokkaasta kolmen kuukauden palkan. Yhdestä saat siis kuukauden palkan.

Miinus kuukauden palkan, koska et viitsinyt etsiä ketään muuta kuin kaksitoistavuotiaan tytön.”

”Neljätoistavuotiaan”, tyttö sanoi.

Piet du Toit ei hyvästellyt lähtiessään. Henkivartija seurasi kahden askelen päässä.

Tyttö, josta oli juuri tullut oman esimiehensä esimies, kiitti irtisanottua päällikköä ja lupasi ottaa hänet heti takaisin töihin, oikeaksi kädekseen.

”Mutta entä Piet du Toit?” entinen päällikkö sanoi.

”Vaihdetaan vain sinun nimesi. Olen varma ettei assistentti erota neekereitä toisistaan.”

Sanoi neljätoistavuotias, joka näytti kaksitoistavuotiaalta.

* * *

Soweton B-vyöhykkeen huussintyhjentäjien vastanimitetty päällikkö ei ollut koskaan käynyt koulua. Se johtui osittain siitä, että hänen äitinsä oli pannut asiat toisenlaiseen arvojärjestykseen, mutta myös siitä, että Nombeko oli kaikista maailman maista syntynyt juuri Etelä-Afrikkaan 1960-luvun alussa, jolloin hänen kaltaisillaan lapsilla ei päättäjien mielestä ollut mitään väliä. Silloinen pääministeri tuli kuuluisaksi esitettyään retorisen kysymyksen: miksi pikinaamojen pitäisi käydä koulua, kun heistä ei kuitenkaan ollut muuhun kuin polttopuiden ja veden kantamiseen.

Siinä pääministeri oli väärässä, sillä Nombeko ei kantanut polttopuita eikä vettä vaan paskaa. Ei ollut myöskään mitään syytä uskoa, että tämä hento tyttölapsi olisi aikuiseksi vartuttuaan tekemisissä kuninkaiden ja presidenttien kanssa. Tai säikäyttäisi kokonaisa kansakuntia. Tai vaikuttaisi maailman yleiseen kehitykseen.

Jos hän ei olisi ollut se joka oli.

Mutta hänhän oli.

Hän oli muun muassa hyvin ahkera lapsi. Jo viisivuotiaana hän kantoi itsensä kokoisia huussisäiliöitä. Hän ansaitsi huus-

seja tyhjentämällä juuri sen verran, että sai joka päivä ostettua äidilleen pullollisen tinneriä. ”Kiitos, tyttökulta”, äiti sanoi, otti pullon vastaan, avasi korkin ja ryhtyi turruttamaan loputonta tuskaansa siitä, ettei kyennyt tarjoamaan itselleen ja lapselleen tulevaisuutta. Nombekon isä oli poistunut lapsensa elämästä kaksikymmentä minuuttia hedelmöityksen jälkeen.

Sitä mukaa kuin Nombeko varttui, hän sai tyhjennettyä yhä useamman säiliön päivässä, ja palkka riitti jo muuhunkin kuin tinneriin. Sen ansiosta äiti pystyi lisäämään ratkaisukeinojensa kirjoon pillerit ja viinan. Mutta tyttö ymmärsi, ettei niin voisi jatkua, ja sanoi äidilleen, että vaihtoehdot olivat lopettaminen ja kuolema.

Äiti nyökkäsi ymmärtämisen merkiksi.

Hautajaisiin tuli runsaasti väkeä. Sowelossa oli siihen aikaan paljon ihmisiä, jotka käyttivät elämänsä lähinnä kahteen asiaan: itsensä hitaaseen tappamiseen ja niiden hyvästelyyn, jotka olivat siinä vastikään onnistuneet. Nombeko oli äitinsä kuollessa kymmenvuotias, ja kuten sanottu, isää ei ollut saapuvilla. Tyttö mietti jatkaisiko siitä, mihin äiti oli lopettanut, ja rakentaisi kemiallisiin aineista pysyvän kilven suojaksi todellisuudelta. Mutta saatuaan ensimmäisen palkan äidin kuoleman jälkeen hän päättikin ostaa itselleen jotain syötävää. Saatuaan vatsansa täyteen hän katsoi ympärilleen ja sanoi:

”Mitä minä täällä teen?”

Toisaalta hän tajusi, ettei muuta vaihtoehtoa tähän hätään ollut. Etelä-Afrikan työmarkkinoilla ei ollut ensisijaisesti kysyntää lukutaidottomille kymmenvuotiaille. Ja tässä Sowelon osassa ei ylipäätään juuri ollut työmarkkinoita eikä sen puoleen kovin monta työkykyistäkään.

Mutta kurjimpienkin ihmisolentojen suoli yleensä toimii, joten Nombekolla oli keino tienata vähän rahaa. Ja nyt kun äiti oli kuollut ja haudassa, tytär sai pitää palkan itsellään.

Nombeko oli jo viisivuotiaana säiliöitä raahatessaan ja kantaessaan alkanut ajankulukseen laskea niitä:

”Yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi...”

län karttuessa hän vaikeutti laskutoimituksia, jotta niissä olisi yhä haastetta:

”Viisitoista tynnyriä kertaa kolme vuoroa kertaa seitsemän kantajaa plus yksi, joka istuu jouten, koska on niin päissään... tekee... kolmesataaviisitoista.

Nombekon äiti ei ollut tinneripullonsa lisäksi juuri noteerannut ulkomaailman tapahtumia, mutta sen hän oli huomannut, että tytär osasi laskea yhteen ja vähentää. Siksi hän oli viimeisenä elinvuotenaan kutsunut Nombekon paikalle aina, kun erivärisistä ja -vahvuisista pillereistä koostuva lähetys piti jakaa hökkelien kesken. Pullo tinneriä on pullo tinneriä, mutta kun viidenkymmenen, sadan, kahdensadanviidenkymmenen ja viiden sadan milligramman pillereitä jaetaan kysynnän ja maksukyvyyn perusteella, erilaiset laskutoimitukset on osattava erottaa toisistaan. Ja kymmenvuotias osasi. Että sillä lailla.

Kerran hän esimerkiksi sattui olemaan paikalla, kun hänen lähin esimiehensä tuskaili kuukausiraporttia tehdessään painojen ja tilavuuksien parissa.

”Siis yhdeksänkymmentäviisi kertaa yhdeksänkymmentäkaksi”, pomo mutisi. ”Missä se laskukone on?”

”Kahdeksantuhatta seitsemänsataaneljäkymmentä”, Nombeko sanoi.

”Auta mieluummin etsimisessä, tyttö pieni”.

”Kahdeksantuhatta seitsemänsataaneljäkymmentä”, Nombeko toisti.

”Mistä sinä puhut?”

”Yhdeksänkymmentäviisi kertaa yhdeksänkymmentäkaksi on kahdeksantuhatta seitsemänsata...”

”Mistä sinä sen tiedät?”

”No, minä ajattelen, että yhdeksänkymmentäviisi on sata

miinus viisi, yhdeksänkymmentäkaksi on sata miinus kahdeksan, ja kun ne peilaa ja vähentää, molemmista tulee kahdeksankymmentäseitsemän. Ja viisi kertaa kahdeksan on neljäkymmentä. Kahdeksankymmentäseitsemän neljäkymmentä. Kahdeksantuhatta seitsemänsataaneljäkymmentä.”

”Minkä takia sinä ajattelet tuolla tavalla?” pomo kysyi häkeltyneenä.

”En minä tiedä”, Nombeko vastasi. ”Jatketaanko nyt töitä?”

Siitä päivästä lähtien hän oli pomon apulainen.

Mutta ajan mittaan laskutaitoinen lukutaidoton turhautui yhä pahemmin, kun ei ymmärtänyt, mitä pomon pöydälle päätyneissä, Johannesburgin ylivaltiaan kirjoittamissa määräyksissä sanottiin. Pomolla itselläänkin oli vaikeuksia kirjainten kanssa. Hän kahlasi kaikki afrikaansinkieliset tekstit läpi selaten samalla englannin sanakirjaa saadakseen käsittämättömät määräykset edes käännetyksi kielelle, jota ymmärsi.

”Mitä ne tällä kertaa haluavat?” Nombeko kysyi.

”Että me täytämme säkit huolellisemmin”, pomo vastasi. ”Luulisin. Tai sitten he aikovat sulkea yhden saniteettilaitoksen. Se jäi vähän epäselväksi.”

Pomo huokaisi. Apulaisesta ei ollut nyt apua. Siksi tyttökin huokaisi.

Mutta sitten kävi niin hyvä tuuri, että kolmetoistavuotias Nombeko joutui huussintyhjentäjien pukuhuoneen suihkussa erään niljakkaan ukon ahdistelemaksi. Niljake ei kuitenkaan päässyt kovin pitkälle ennen kuin tyttö sai hänet toisiin ajatuksiin iskemällä saksen hänen reiteensä.

Seuraavana päivänä Nombeko etsi niljakkeen käsiinsä B-vyöhykkeen huussirivin toiselta puolelta. Mies istui reisi siteessä retkituolissa vihreäksi maalatun hökkelinsä edessä. Sylissään hänellä oli... kirjoja.

”Mitä sinä haluat?” mies kysyi.

”Minun sakseni taisivat eilen jäädä sedän reiteen, ja haluaisin ne takaisin.”

”Minä heitin ne pois”, ukko vastasi.

”Sitten olet minulle sakset velkaa”, tyttö sanoi. ”Kuinka sinä osaat lukea?”

Niljakkeen nimi oli Thabo, ja häneltä puuttui puolet hampaista. Reittä särki kovasti, eikä häntä yhtään huvittanut jutella vihaisen työn kanssa. Toisaalta tämä oli ensimmäinen kerta Soweetoon tulon jälkeen, kun joku osoitti kiinnostusta hänen kirjojaan kohtaan. Hänen hökkelinsä oli täynnä niitä, ja naapurit sanoivat häntä sen takia Thabo Tavaajaksi. Mutta hänen edessään seisovan työn äänensävy oli kuulostanut pikemminkin kateelliselta kuin ivalliselta. Siitä voisi ehkä olla hyötyä.

”Jos et olisi silmittömän väkivaltainen vaan vähän myöntäväisempi, Thabo-setä voisi ehkä kertoa. Hän saattaisi jopa opettaa, miten kirjaimista ja sanoista otetaan tolkkua. Siis jos sinä olisit vähän myöntäväisempi.”

Nombekolla ei ollut aikomustakaan suhtautua niljakkeeseen yhtään myöntäväisemmin kuin edellisenä päivänä suihkussa. Niinpä hän vastasi, että omisti onneksi toisetkin sakset ja pitäisi ne mieluummin itsellään kuin iskisi ne Thabo-sedän toiseen reiteen. Mutta jos setä vain olisi siivosti – ja opettaisi hänet lukemaan, reidelle numero kaksi ei kävisi kuinkaan.

Thabo ei oikein ymmärtänyt. Oliko tyttö juuri uhkaillut häntä?

* * *

Päältäpäin ei olisi arvannut, mutta Thabo oli varakas mies.

Hän oli syntynyt pressun alla Port Elizabethin satamassa itäisessä Kapmaan provinssissa. Kun hän oli ollut kuusivuotias, poliisi oli vienyt äidin eikä ollut koskaan tuonut häntä takaisin.

Isän mielestä poika oli jo niin iso, että pärjäisi omillaan, vaikka se tuotti vaikeuksia hänelle itselleenkin.

”Pidä huolta itsestäsi”, kuuluivat isän antamat elämänohjeet kokonaisuudessaan ennen kuin hän taputti poikaansa olalle, lähti Durbaniin ja tuli siellä ammutuksi kehnosti suunnitellun pankkiryöstön yhteydessä.

Kuusivuotias eli varastelemalla satamassa kaikkea, mitä käsiinsä sai, ja edessä oli parhaassa tapauksessa aikuiseksi varttuminen, kiinni jääminen ja lopulta vanhempien tavoin joko vankilaan joutuminen tai ammutuksi tuleminen.

Mutta slummissa oli jo vuosia asunut myös espanjalainen merimies-kokki-runoilija, joka oli heitetty yli laidan, kun kaksitoista nälkäistä matruusia oli mielestään ollut paremminkin lounaan kuin sonetin tarpeessa.

Espanjalainen oli uinut maihin, asettunut taloksi tyhjään hökkeliin ja elänyt siitä päivästä lähtien vain itsensä ja muiden kirjoittamille runoilijoille. Kun hänen näkönsä ajan mittaan heikkeni heikkenemistään, hän nappasi kiireesti nuoren Thabon vangikseen ja opetti hänet väkisin lukemaan antamalla vastineeksi leipää. Sitten poika sai vielä vähän lisää leipää vastineeksi siitä, että luki ääneen ukolle, joka oli nyt täysin sokea mutta myös puolittain vanhuudenhöperö ja nautti aamiaiseksi, lounaaksi ja päivälliseksi vain Pablo Nerudaa.

Matruusit olivat olleet oikeassa siinä, ettei pelkällä runoudella elä. Ukko nimittäin nääntyi nälkään, ja Thabo päätti periä hänen kirjansa. Ei niitä kukaan muukaan halunnut.

Lukutaitonsa ansiosta poika pärjäsi satamassa erilaisissa hantihommissa. Iltaisin hän luki runoja, kaunokirjallisuutta ja etenkin matkakertomuksia. Kuusitoistavuotiaana hän kiinnostui vastakkaisesta sukupuolesta, ja kaksi vuotta myöhemmin sen edustajat kiinnostuivat hänestä. Thabo nimittäin keksi toimivan kaavan vasta kahdeksantoistavuotiaana. Siinä oli kolmasosa vastustamatonta hymyä, kolmasosa sepitettyjä tarinoita eri puolille

mannerta suuntautuneilla matkoilla tapahtuneista sattumuksista, jotka vielä silloin olivat pelkkää mielikuvituksen tuotetta, ja kolmasosa silkkaa valhetta hänen ja tytön ikuisesta rakkaudesta.

Toden teolla hän alkoi kuitenkin menestyä vasta kun lisäsi hymyn, tarinoiden ja valheiden joukkoon vielä kirjallisuuden. Perintökirjojen joukosta löytyi espanjalaisen merimiehen käännös Pablo Nerudan teoksesta *Kaksikymmentä rakkausrunoa ja yksi epätoivoinen laulu*. Epätoivoisen laulun Thabo repi pois, mutta kahtakymmentä rakkausrunoa hän testasi satamakortteleissa kahteenkymmeneen nuoreen naiseen ja sai kokea rakkautta hetkiä yhdeksäntoista kanssa. Kahdennenkymmenennenkin kanssa olisi onnistunut, ellei se typerä Neruda olisi lisännyt yhden runon loppuun lausetta ”en rakasta häntä enää, totta kyllä”, jota Thabo ei huomannut ennen kuin oli jo liian myöhäistä.

Muutaman vuoden kuluttua useimmat alueella asuvat tiesivät, mikä Thabo oli miehiään, ja mahdollisuuksia uusiin kirjallisiin elämyksiin tarjoutui niukasti. Asiaa ei auttanut se, että hän alkoi sepittää kokemuksistaan lihavampia valheita kuin kuningas Leopold II väittäessään, että Belgian Kongon alkuasukkaat voivat erinomaisesti, vaikka antoi samaan aikaan katkaista kädet ja jalat kaikilta, jotka kieltäytyivät tekemästä työtä ilmaiseksi.

No, Thabo sai aikanaan rangaistuksensa (niin sai muuten Belgian kuningaskin, joka menetti ensin siirtomaansa, tuhlassi siten omaisuutensa ranskalais-romanialaiseen suosikkirakastajattareensa ja sen jälkeen kuoli pois). Mutta ensin hän suuntasi Port Elizabethista suoraan pohjoiseen, Basutomaahan, jota väitettiin uhkeimpien naisten tyyssijaksi.

Sieltä hän löysi syyn jäädä useiksi vuosiksi, vaihto tilanteen vaatiessa kylää, löysi luku- ja kirjoitustaitonsa ansiosta aina töitä ja päätyi lopulta pääneuvottelijaksi eurooppalaisille lähetysaarnajille, jotka mielivät päästä maahan ja sen valistumattoman kansan pariin.

Sothojen päällikkö, hänen ylhäisyytensä Seeiso, ei pitänyt alamaistensa kristityiksi käännättämistä tarpeellisena, mutta ymmär-

si että aluetta piti suojella lähiseudun buureilta. Kun lähetyssaarnaajat Thabon aloitteesta tarjosivat aseita vastineeksi siitä, että saisivat jakaa Raamattuja, päällikkö tarttui oitis ehdotukseen.

Niinpä alueelle alkoi tulvia pappeja ja diakoneja, jotka halusivat pelastaa sothojen sielut. He toivat mukanaan Raamattuja, konetuliaseita ja muutaman jalkaväkimiinan.

Aseiden avulla viholliset pysyivät loitolla, ja viluiset vuoristolaiset polttivat Raamatut lämpimikseen. Eiväthän he osanneet lukea. Kun asia valkeni lähetyssaarnaajille, he muuttivat toimintastrategiaansa ja rakensivat lyhyessä ajassa suuren joukon kristittyjen pyhäkköjä.

Thabo toimi pappien apulaisena ja kehitti ikioman käteppällepäällepanomenetelmän, mutta harjoitti sitä vain valikoiden ja katseilta piilossa.

Rakkausrintamalla kävi kehnosti vain kerran. Eräässä vuoristokylässä tuli ilmi, että kirkkokuoron ainoa miespuolinen jäsen oli vannonut ikuista uskollisuutta ainakin viidelle kuoron yhdeksästä työstä. Seurakunnan englantilainen pastori oli alusta asti suhtautunut Thaboon epäluuloisesti. Tämä ei nimittäin osannut alkuunkaan laulaa.

Pastori otti yhteyttä tyttöjen isiin, ja he päättivät, että epäiltyä kuulusteltaisiin perinteisin menoin. Täydenkuun aikaan Thaboa tökittäisiin keihäillä viidestä suunnasta hänen istuessaan takapuoli paljaana muurahaiskeossa.

Sopivaa kuun asentoa odoteltaessa Thabo lukittiin majaan, jota pastori vartioi herkeämättä, kunnes sai auringonpistoksen ja lähti joen rantaan pelastamaan virtahevon sielua. Pastori laski käntensä varovasti eläimen turvalle ja sanoi, että Jeesus oli valmis...

Sen pitemmälle hän ei päässyt ennen kuin virtahepo avasi kintansa ja puraisi hänet keskeltä kahtia.

Pastorin eli vankilanjohtajan poissa ollessa Thabo sai Pablo Nerudan avulla suostuteltua naispuolisen vanginvartijan avaamaan oven, jotta hän pääsisi pakoon.

”Entäs me?” vanginvartija huusi Thabon perään, kun tämä pinkoi savannille minkä jaloistaan pääsi.

”En rakasta sinua enää, totta kyllä”, Thabo huusi takaisin.

Ilman parempaa tietoa olisi voinut luulla, että Thabo oli Herran suojeleuksessa, sillä hän ei kohdannut leijonia, gepardeja, sarvikuonoja eikä muitakaan petoja kahden peninkulman pituisella yöllisellä matkallaan pääkaupunki Maseruun. Perille päästyään hän pyrki neuvonantajaksi päällikkö Seeisolle, joka muisti hänet ja toivotti tervetulleeksi takaisin. Päällikkö kävi koppavien brittien kanssa itsenäisyysneuvotteluja, joissa ei päästy puusta pitkään ennen kuin Thabo tuli mukaan keskusteluun ja sanoi, että mikäli herrat aikoivat jatkossakin olla yhtä jääräpäisiä, Basutoma harkitsisi avun pyytämistä Kongon Joseph Mobutululta.

Britit jähmettyivät. Joseph Mobutululta? Mieheiltä joka oli vastikään ilmoittanut maailmalle, että vaihtaisi ehkä nimekseen Kaikkivoipa Voitontahtoinen Taistelija Joka Kulkee Valloituksesta Toiseen Tulta Kylvään.

”Häneltäpä juuri”, Thabo vastasi. ”Hän kuuluu itse asiassa lähimpiin ystäviini. Ajan säästämiseksi käytän hänestä nimeä Joe.”

Brittidelegaatio pyysi, että saisi keskustella asiasta keskenään, ja pääsi yksimielisyyteen siitä, että alueelle tarvittiin rauha, ei mitään kaikkivoipaa taistelijaa, joka halusi olla nimeltään se, mikä kuvitteli olevansa. Britit palasivat neuvottelupöydän ääreen ja sanoivat:

”Maa on teidän.”

Basutomaasta tuli Lesotho, päällikkö Seeisosta tuli kuningas Moshoeshe II ja Thabosta uuden kuninkaan ehdoton suosikki. Häntä kohdeltiin kuin perheenjäsentä ja hänelle annettiin pussillinen maan tärkeimmistä kaivoksesta louhittuja hiomattomia timantteja, jotka olivat omaisuuksien arvoisia.

Mutta eräänä päivänä Thabo oli poissa. Hän ehti saada vuoro-

kauden etumatkan ennen kuin kuninkaalle valkeni, että hänen pikkusiskonsa ja silmäteränsä, hento prinsessa Maseeiso, odotti lasta.

Musta, likainen ja siinä vaiheessa jo puoliksi hampaaton mies ei kuusikymmentäluvun Etelä-Afrikassa sulautunut millään valkoisten joukkoon. Siksi Thabo kiiruhti entisessä Basutomaassa sattuneen harmillisen vahingon jälkeen Sowetoon, heti kun oli myynyt vaatimattomimmat timanttinsa lähimmälle jalokivikauppiaille.

B-vyöhykkeeltä löytyi tyhjilleen jäänyt hökkeli. Thabo asettui taloksi, sulloi kenkensä täyteen seteleitä ja hautasi noin puolet timanteista kovaksi tallattuun maalattiaan. Loput timantit löysivät paikkansa hampaiden väliin syntyneistä koloista.

Ennen kuin Thabo ryhtyi lupailemaan liikoja mahdollisimman monelle naiselle, hän maalasi hökkelinsä kauniin vihreäksi, sillä sellainen tekee vaikutuksen naisiin. Maalattian peitoksi hän osti linoleumimattoja.

Hän vietti naisia Soweton kaikilla vyöhykkeillä, mutta lopetti sen jonkin ajan kuluttua omalla vyöhykkeellään, jotta voisi kierrosten välissä istua hökkelinsä ulkopuolella lukemassa ilman turhia häiriöitä.

Lukemisen ja viettelyn ohella Thabo matkusteli. Afrikkaa ristiin rastiin kahdesti vuodessa. Matkoilta tarttui mukaan sekä elämäkokemuksia että uusia kirjoja.

Hän palasi kuitenkin aina takaisin hökkeliinsä, vaikka oli nyt taloudellisesti riippumaton. Ei vähiten siksi, että puolet omaisuudesta oli yhä kolmenkymmenen sentin syvyydessä linoleumimaton alla ja alaleuan hammasrivi vielä niin hyvässä kunnossa, etteivät loput timantit millään mahtuneet suuhun.

Kesti muutaman vuoden, ennen kuin Soweton hökkeleissä alettiin kuiskutella. Mistä se hullu kirjamies sai rahansa?

Thabo päätti mennä töihin, jotta juoruilu pysyisi aisoissa. Helppointa oli tyhjentää huusseja muutama tunti viikossa.

Työtoverit olivat melkein yksinomaan nuoria, alkoholisoituneita miehiä, joilla ei ollut tulevaisuutta. Joukossa oli myös muutama lapsi. Muun muassa kolmetoistavuotias tyttö, joka iski sakeset Thabon reiteen vain koska hän sattui avaamaan suihkutiloissa väärän oven. Tai itse asiassa oikean oven. Tyttö se oli vääränlainen. Ihan liian nuori. Vailla mitään muotoja. Ei hänestä vielä ollut Thabolle mitään iloa.

Isku oli tehnyt kipeää. Ja nyt tyttö seisoj tuossa hänen hökkelinsä edessä ja halusi oppia lukemaan.

”Olisin hirveän mielelläni ollut avuksi, mutta lähdän huomenna matkalle”, Thabo sanoi ja mietti mielessään, että saattaisi päästä helpoimmalla, jos tekisi juuri niin.

”Ai matkalle?” sanoi Nombeko, joka ei ollut koko kolmetoistavuotisen elämänsä aikana käynyt Soweton ulkopuolella. ”Mihin sinä menet?”

”Pohjoiseen”, Thabo vastasi. ”Sitten täytyy katsoa.”

* * *

Thabon poissa ollessa Nombeko täytti vuosia ja sai ylennyksen. Ja oppi nopeasti päällikön tehtävät. Hän kehitti nokkelan järjestelmän, jossa vyöhyke jaettiin pienempiin alueisiin asukasmäärän eikä pinta-alan tai maineen mukaan, ja kuivakäymälät voitiin sen ansiosta sijoittaa tehokkaammin.

”Tulos on parantunut kolmekymmentä prosenttia”, hänen edeltäjänsä kehui.

”Kolmekymmentä pilkku kaksi”, Nombeko vastasi.

Tarjonta vastasi kysyntää ja päinvastoin, ja budjetista jäi rahaa neljään uuteen pesu- ja saniteetilaitokseen.

Neljätoistavuotias oli kielellisesti valtavan lahjakas, kun ottaa huomioon, millaista kieltä hänen miespuoliset työtoverinsa käyttivät (jokainen, joka on joskus keskustellut sowetolaisen huus-

JONAS JONASSON

Ruotsin ykköshumoristin Jonas Jonassonin odotettu uutuus!

Päättömän hauska ja viisas veijaritarina *Satavuotiaan* kirjoittajalta. Pienet ihmiset vaikuttavat jälleen maailmanhistoriaan.

Rotuerottelun aikaan Etelä-Afrikassa Nombeko Mayeko, tyttönen Soweton slummista, oppii paitsi lukemaan, myös laskemaan paremmin kuin insinööri jonka vastuulla on Etelä-Afrikan atomipommiohjelma. Nombeko jotuu pakenemaan rauhalliseen Ruotsiin, jossa hänen on ratkaistava raskas, suorastaan megatonniin painoinen ongelma – mitä tehdä ylimääräiselle atomipommille, joka vahingossa tuli mukaan?

Päälyksen kuva: Janne Harju

www.wsoy.fi 84.2 ISBN 978-951-0-39516-5

9 789510 395165